

JAUNIMO BENDRŲJŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMAS SOCIALINĖS ATSKIRTIES PREVENCIJAI

PROJEKTO REKOMENDACIJOS

2023

AUGUSTĖ DUDUTYTĖ | DEIMANTĖ ADAMONĖ

Atsižvelgdami į *Socialinės atskirties Lietuvoje situacijos analizę* (2022) išryškintą bendrųjų kompetencijų ugdymo poreikį ir užklasinių veiklų pajėgumą tas kompetencijas vystyti, **rekomenduojame viešajam sektoriui skirti daugiau dėmesio neformaliojo švietimo ir ugdymo potencialui spręsti socialinės atskirties problemą Lietuvoje.** Užklasinės veiklos yra ne tik laimingos vaikystės ir jaunystės dalis, bet ir neišnaudota priemonė socialinei atskirties prevencijai.

Siekiant užtikrinti efektyvią socialinės atskirties prevenciją per jaunuoliams skirtas užklasines veiklas būtina užtikrinti, kad šios veiklos suteiktų ne tik užimtumą, bet ir ugdymą. Todėl svarbu yra nagrinėti jų kokybę. Tam **rekomenduojame naudoti mūsų sukurtą metodologinį įrankį, kuris leidžia įvardinti, kurias iš ekspertų įvardintų kompetencijų ugdo tam tikra veikla.**

Bendrosios kompetencijos, kurios šiuo metu yra deklaruojamos Lietuvos švietimo sistemoje, neformaliojo ugdymo sistemoje ir neformaliajame vaikų švietime yra svarbios. Vis dėlto ekspertiniai interviu atskleidė, kad tai, kaip jos yra kategorizuojamos neatliepia **socialinėje atskirtyje ar jos rizikoje esančių jaunuolių poreikių. Todėl strateginiam socialinės atskirties prevencijos siekimui rekomenduojame naudoti ekspertiniu interviu tyrimu sudarytą kompetencijų tipologizaciją**, kurioje yra išskirta 16 prioritetinių socialinės atskirties riziką mažinančių kompetencijų, kurios yra suskirstytos į tris - emocinių, asmeninės vadybos ir socialinių kompetencijų - kategorijas.

Atsižvelgiant į ekspertinių interviu išvadas, norime atkreipti dėmesį, kad sėkmingam ugdymui yra būtinas ne tik **kokybiškas turinys** (kokios kompetencijos yra ugdomos), bet ir **sąlygos** (kaip yra įgyvendinamas jaunuolių ugdymas). Remiantis jaunimo ugdymo ir švietimo specialistų įžvalgomis, svarbu pabrėžti, kad neužtikrinus apžvalgoje įvardintų sąlygų, sumažėja tikimybė, kad socialiai pažeidžiami jaunuoliai įsitrauks į ugdymą. Su detaliu šių sąlygų sąrašu ir aptarimu galite susipažinti [ekspertinių interviu apžvalgoje.](#)

Atsižvelgiant į tai, kad **socialinės atskirties prevencijos strategijos skiriasi priklausomai nuo aptariamos tikslinės grupės, rekomenduojame diferencijuoti politines priemones priklausomai nuo šių grupių poreikių.** Ekspertinių interviu apžvalga leido identifikuoti, kad bendrųjų kompetencijų ugdymas kaip socialinės atskirties prevencijos modelis yra aktualus **dviems tikslinėms jaunuolių grupėms**, kurios yra apibrėžiamos pagal skirtingas problematikas ir poreikius, todėl ir jų socialinės atskirties prevencijos strategijos skiriasi. Platesnė šių strategijų apžvalga pateikiama *Ekspertinių interviu apžvalgoje. Bendrųjų kompetencijų ugdymas kaip socialinės atskirties prevencija.*

Atsižvelgiant į ekspertų išreiškiamą poreikį ne tik ugdyti jaunuolių kompetencijas, bet ir mokyti juos pačius įsivardinti turimas ir siektinas ugdyti kompetencijas, **rekomenduojame** NJU ir NVŠ veikloms reguliariai **praktikuoti įrankius**, leidžiančius **jaunuoliui įsivertinti savo kompetencijų lygmenį.**

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu Lietuvos Statistikos departamentas **nekaupia duomenų, leidžiančių identifikuoti Lietuvos gyventojų socioekonominės kilmės (klasės) koreliaciją su įvairiais gyvenimo kokybės rodikliais, rekomenduojame šių duomenų kaupimą bei sisteminimą.** 2022 metų *Socialinės atskirties Lietuvoje analizė* leido identifikuoti, kad duomenų apie asmenų socialinę kilmę trūksta, o jų kaupimas suteiktų platesnes galimybes tyrimams, siekiantiems įvardinti socioekonominės padėties daromą įtaką asmenų ir/ar socialinių grupių tikimybei patirti socialinę atskirtį bei prisidėtų prie sisteminių socialinių problemų priežasčių identifikavimo - taigi ir tikslingesnių ir informuotesnių politinių sprendimų socialinės atskirties prevencijai.

Nors jaunu žmogumi yra laikomas asmuo nuo 14 iki 29 metų, ekspertinių interviu metu jaunimo ugdymo ir švietimo specialistai išskyrė, kad dažniausiai dirba su jaunuoliais nuo 10 - 12 metų iki pilnametystės. Retesniu atveju jaunuolių amžiaus vidurkis siekdavo 22-24 metus. Remiantis tuo, **rekomenduojame skirti papildomą dėmesį vyresnių jaunuolių įtraukimui į neformalų ugdymą. Siūlome:**

- įgyvendinti vyresnių jaunuolių apklausos tyrimą siekiant išsiaiškinti priežastis, lemiančias šios amžiaus grupės jaunuolių žemą įsitraukimą ir jiems patrauklesnes alternatyvas;
- formuojant politines priemones skirtas šios tikslinės grupės poreikių atliepimui ir įtraukimui į neformalų ugdymą, atsižvelgti į neformalaus ugdymo veiklą, kurios sėkmingai pritraukia vyresnio amžiaus jaunuolius (pvz.: Įgūdžių laboratorija, Terapinis ūkis) gerąją praktiką;
- svarstyti Skandinavijoje sėkmingai pritaiktą ir išvystytą alternatyvų neformalaus ugdymo metodą - Folk mokyklas (Højskole). Daugiau informacijos apie šį ir kitus rekomenduotinus sėkmingus neformalaus ugdymo metodus galite rasti [gerųjų praktikų apžvalgoje](#).

Projekto metu sukurtas įrankis, skirtas pamatuoti, koku lygiu yra ugdomos socialinę atskirtį mažinančios kompetencijos užklasinėse veiklose. **Iškilus poreikiui rekomenduojame remtis šio įrankio kūrimo metodologija ir sudarytį klausimyną, leidžiantį įsivardinti, kokios kitos bendrosios kompetencijos yra ugdomos neformaliojo švietimo bei ugdymo veiklomis.**

Projekto metu vykdant konsultacijas su skirtingų sričių specialistais išryškėjo naudojamas skirtingas sąvokų: neformalus vaikų švietimas (NVŠ) ir neformalus jaunimo ugdymas (NJU) interpretavimas. Nors šios sąvokos yra apibrėžtos ir deklaruotos LR Įstatymuose, jų naudojimas praktikoje vis dar yra nenuoseklus. Tuo remiantis **rekomenduojame vykdant tarpinstitucinį/tarpsektorinį bendradarbiavimą plačiau išsiaiškinti skirtumą tarp NVŠ ir NJU sąvokų įvardinant ne tik apibrėžimą, bet ir principus, kuriais šios sistemos remiasi bei pateikiant šių veiklų skirtumus iliustruojančius praktinius pavyzdžius.**

Daugiau informacijos apie šį projektą bei jo metu pasiektus rezultatus galite rasti:

www.kurkl.lt